

умовах і є досить специфічними макрофітами на забруднення водойми. Також на ділянках № 2, 3, 4 наявні такі рослини індикатори як: (*Elodea canadensis*), (*Ranunculus acris* L.), (*Typha latifolia* L.), (*Typha angustifolia* L.), (*Hydrocharis morsus-ranae*), (*Conium maculatum* L.), – ці рослини переважно поширені у помірних і чистих умовах зростання.

ЛІТЕРАТУРА

1. Географічна енциклопедія України / за ред. О. М. Маринич та ін. «Українська Радянська Енциклопедія» ім. М. П. Бажана, 1989-1993.
2. Лога В. Тече річка Трубіж. *Баришівські вісті*. №14. 16 лютого 2008 р. С. 4.
3. Природно-заповідний фонд Київської області / Василюк О. та інші. К. : НЕЦУ , 2012. 338 с.
4. Толочко М. Трубіж і Пристроми. *Педагогічні обрії*. № 9. листопад-грудень 2006 р. С. 4-5.

Науковий керівник – Дзюбенко О. В., кандидат біологічних наук, доцент кафедри біології та методики навчання ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

УДК 338.48.003

Володимир Носаченко,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри географії, екології та методики навчання
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
(м. Переяслав)

Діана Животівська,
кандидат історичних наук, старший викладач
кафедри теорії і методики професійної підготовки
ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний
університет імені Григорія Сковороди»
(м. Переяслав)

ОСОБЛИВОСТІ ПРИРОДНО-РЕКРЕАЦІЙНОГО РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ УКРАЇНИ

У статті проаналізований сучасний стан природного туристично-рекреаційного ресурсного потенціалу України (природним національним паркам, приміським смугам тощо). Виокремлено головні тенденції та перспективи природного туристично-рекреаційного ресурсного потенціалу.

Ключові слова: природні ресурси, туристично-рекреаційний ресурсний потенціал, туризм.

The article analyzes the current state of Ukraine's natural tourist and recreational resource potential (natural national parks, suburban stripes, etc.). The main tendencies and prospects of the natural tourist-recreational resource potential are highlighted.

Keywords: natural resources, tourist and recreational resource potential, tourism.

Україна має значні природні туристично-рекреаційні ресурси, до яких належать географічні об'єкти, що використовуються чи можуть бути використані для відпочинку, туризму, лікування, оздоровлення населення. Природні рекреаційні ресурси – це природні умови, об'єкти, явища, які сприятливі для рекреації – відновлення духовних і фізичних сил, витрачених під час праці, навчання, творчості. Природні рекреаційні ресурси України різноманітні. Вся її територія знаходиться в смузі кліматичного комфорту. Україна має прекрасні умови для організації відпочинку на берегах і лиманах Чорного та Азовського морів, водойм і річок, у Кримських горах та Українських Карпатах. Рекреаційні ресурси України (природні національні парки, приміські смуги, історико-архітектурні, історико-культурні заповідники і т. д.) охороняються. У межах рекреаційних територій заборонена діяльність, яка призводить до негативних змін у навколишньому середовищі.

Досвід показує, що майже в усіх областях України щорічно проводять свій відпочинок тільки неорганізованим способом кілька мільйонів чоловік. В Україні існують традиційні і перспективні санаторно-курортні райони з ефективними унікальними ресурсами для відпочинку і лікування [1; 4; 6; 9].

У гірських та передгірських районах Закарпатської області, особливо біля Сваляви, є значні запаси вуглекислих вод, на базі яких працює декілька курортів. Поблизу села Синяк є родовища сульфідних вод, а хлоридно-натрієві води розвідано в Усть-Чорній [6; 7].

Різнноманітними мінеральними водами багата Львівська область. Цінні всесвітньо відомі гідрокарбонатно-сульфатні, кальцієво-магнієві, сульфатні, натрієво-кальцієві води є у Передкарпатському районі, зокрема в Трускавці та Східниці. На незначній відстані від Трускавця, у Моршині, розвідані й широко використовуються сульфатно-хлорні, натрієво-магнієво-кальцієві води. На північ від Львівського Передкарпаття зосереджені відомі сульфідні води в Любені Великому і Немирові. Такі води, а також грязі, є на півночі Івано-Франківської області в с. Черче [4; 6; 8; 9]. Усі ці ресурси мінеральних вод мають лікувальне значення.

Велике значення для лікування і відпочинку мають рекреаційні ресурси Полісся. Тут зосереджені значні масиви лісів, зокрема соснових. Переважає м'яка тепла зима і досить вологе літо. Є велика кількість прісних озер; повноводні ріки повільно протікають у низьких берегах. Першочергове значення мають рекреаційні ресурси тих місцевостей, які розташовані біля озер, рік і лісів. Можливості для лікування і відпочинку використовуються на Поліссі недостатньо. При цьому слід врахувати, що аварія на Чорнобильській АЕС негативно вплинула на можливості використання рекреаційних ресурсів центральної і східної частини Західного Полісся (північної частини Київської і Житомирської та деяких північних районів Чернігівської і Рівненської областей). Встановлено, що рівень радіації змінюється по вертикалі – біля основи крони він високий (30 %), над поверхнею крони він становить 100 %, на відстані 1 м від поверхні землі – 25%, над трав'яним покривом – 10 % [6; 7; 9].

Унікальні і сприятливі для освоєння рекреаційні ресурси має крайня північно-західна частина країни. На півночі Волинської області, у верхів'ї

Прип'яті, в добре освоєному в господарському відношенні регіоні, знаходиться так зване Українське поліське поозер'я. Воно характеризується великою кількістю різноманітних за площею та глибиною озер, великими лісовими масивами з переважанням сосни, значними площами лук і боліт. Абсолютні висоти цієї рівнинної території становлять 160-190 м. [2; 3; 9].

Насамперед це Південний рекреаційний район, до складу якого входять приморські території Одеської, Миколаївської, Херсонської, Запорізької і Донецької областей та Автономної Республіки Крим. Даний район є порівняно посушливим (середньорічна кількість опадів 300-400 мм, переважно у холодний період) з дуже теплим і тривалим літом, теплою зимою, ранньою і короткою весною. Південний берег Криму характеризується м'яким субтропічним кліматом середземноморського типу. В межах названого району виділяються три підрайони: західний, кримський і східний [7; 9].

Західний підрайон (Одеська, Миколаївська області та західна частина Херсонської) характеризується помірним кліматом – більшою кількістю опадів, вищою відносною вологістю повітря і нижчою температурою морської води у літньо-осінній період. Тут зосереджені значні ресурси для організації грязьового лікування у вигляді намулової грязі солених озер і лиманів (Куяльницький та ін.). Значний ефект дають купання в морській воді, сонячні та повітряні ванни [7].

Кримський підрайон, особливо невелика витягнута вздовж берега територія Південного берега Криму, захищена з півночі горами. Тут зосереджені надзвичайно сприятливі кліматичні ресурси для відпочинку та лікування: тепла волога зима з температурою січня +1...+5°C, липня – близько +25°C [1; 6; 7; 9]. У літньо-осінній період випадає невелика кількість опадів, переважає ясна безхмарна погода. Кількість годин сонячного сяйва тут коливається від 2000 до 2500 на рік. Сприятливі передумови для відпочинку і лікування є також у східній та західній частинах Криму. Унікальні грязі для лікування зосереджені в районах Євпаторії, Феодосії, Саку та в багатьох інших населених пунктах [7]. Значні рекреаційні ресурси є у східному підрайоні, який простягається вздовж Азовського моря. Клімат у цьому підрайоні більш континентальний, температура менш солоної морської води вища. Підрайон має сприятливі кліматичні водно-морські та грязьові ресурси. Цінні лікувальні грязі є в районах Бердянська, Маріуполя.

Унікальні рекреаційні ресурси є також у Карпатах, Передкарпатті і Закарпатті, які входять у вигляді підрайонів у великий Карпатський район. Він характеризується значною кількістю опадів (700-800 мм на рік у рівнинних районах і до 1700 мм в горах), високою відносною вологістю повітря, м'якою зимою, теплим дощовим літом і помірно теплою сухою осінню. Сніг у горах досягає товщини 40-80 см і лежить протягом 3,5-4 місяців. Гірські райони характеризуються чистим повітрям, насиченим влітку та восени ароматом ялин, ялиць і ялівцю, а також різнотрав'ям та листяними лісами. У районі розташовані великі масиви лісів, джерела цінних і різноманітних за своїм хімічним складом та лікувальними властивостями мінеральних вод, в ряді випадків унікальних [6; 9].

Найбільшу цінність мають водно-кліматичні та лісові ресурси групи Шацьких озер (їх тут близько 30), в тому числі такі великі, як Світязь (площа близько 2,5 тис. га, максимальна глибина 58 м), Пулемецьке, Люцимир, Пісочне, Острів'янське, Перемут та ін. Значну частину регіону займає Шацький національний парк (майже 20 % його площі, близько 6500 га, припадає на озера). Їх чиста вода, здебільшого з піщаними берегами, аромат соснових лісів, ресурси різноманітних дикорослих плодів, ягід і грибів, значні рибні ресурси, а також теплий і м'який вологий клімат – усе це створює винятково сприятливі умови для лікування та відпочинку, для формування тут нового санаторно-курортного комплексу державного значення.

Перспективними для залучення до господарської діяльності вважаємо рекреаційні ресурси Лісостепової зони. Клімат тут м'який, вологість повітря дещо менша, ніж на Поліссі, опади переважають у першій половині літа. Складовою частиною рекреаційних ресурсів є чисті поверхневі, а також підземні мінеральні води, у тому числі лікувальні. У багатьох місцях країни зустрічаються радонові води різного хімічного складу (Вінницька, Хмельницька, Київська, Черкаська та ін.). Хлорні натрієві води є в Полтавській області (Миргород); Харківська область характеризується великими запасами кремнистих гідрокарбонатних кальцієво-натрієво-магнієвих. Усі ці ресурси мінеральних вод мають велике лікувальне значення [1; 3; 4; 6; 8; 9].

Отже, проаналізувавши природний туристично-рекреаційний ресурсний потенціал та порівнявши з світовим забезпеченням аналогічних видів ресурсів, можемо дійти висновків, що Україна має достатньо високий рівень забезпечення природними туристично-рекреаційними ресурсами, зокрема водними, орографічними, лісовими тощо.

ЛІТЕРАТУРА

1. Александров В. В., Вишневська О. О., Волкова І. І., Грицак Ю. П., Парфінченко А. Ю. Туризм в системі пріоритетів регіонального розвитку. Харків, 2010. 268 с.
2. Бейдик О. О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методи аналізу, термінологія, районування. К. : ВПЦ «Київ. ун-т», 2001. 395 с.
3. Бейдик О. О. Словник-довідник з географії туризму, рекреації та рекреаційної географії. К. : «Палітра», 1997. 130 с.
4. Жученко В. Розвиток туристсько-рекреаційної діяльності на Україні: передумови та перспективи. *Регіональні перспективи*. 2001. № 1 (14). С.34-38.
5. Закон України «Про туризм» від 15 вересня 1995 р. Відомості Верховної Ради України, 1995. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/324/95-%D0%B2%D1%80>.
6. Костюшин В. А., Андрієнко Т. Л., Мельничук В. П. Огляд програм моніторингу біорізноманіття в Україні. К. : Національний екологічний центр України, 2008. 80 с.
7. Кулешова Г. О. Туристсько-рекреаційні ресурси світу: методичні вказівки для самостійної роботи студентів, що навчаються за спеціальністю «Економічна та соціальна географія». Харків, 2012. 60 с.
8. Смаль І. В. Туристичні ресурси світу. Ніжин : Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2010. 336 с.
9. Шаптала О. Курортно-рекреаційна система України: шляхи формування, проблеми й перспективи розвитку. *Вісник Української Академії державного управління*. 2001. № 4. С. 254-259.